

ПАРТИЖИ АМЫДЫРАЛ

ПРОПАГАНДИСТЕРНИҢ СЕМИНАРЛАРЫ

«Амгы үеңик байдалында партия пропагандалынын сорулгаларынын дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалына холабыштар чер-черин партия организациалары пропагандистериниң болгаш агитаторларының семинарларынын чыылдырып, партия чырыдышыкынын белгүмөрининиң ажалы үндөсүн-биле ажилдер, чон ортузунга политиктиг агитацияны күштедирер хемчеглерини ад чоруду турар.

Бо айтырыгынч талазы-биле сөөлүг хүнерде редакцияга бижикчилериниң алаан хой чагалары кирген. СЭКП Чаа-Хөл райкому 40 ажалы пропагандистериниң болгаш илтикечилериниң семинарынын чыылдырып, анаа СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунун шийтирилген, СЭКП-нин Дээди Советиниң IV сессиязына чон Н. С. Хрущевтин илеткелени болгаш партия пропагандалынын сорулгаларынын дугайында доктаалы талаштырганым эш Н. Бегин бижжеш.

Семинарлар түрүндө чер-черден келген пропагандистер ажалынын друктуулугуна база солукшанар. «Найраал» колхозтун Кара-Тал участогунда № 2 сүт-баран фермында агитатор эш Норбу саанчылар ортузунга агитас-массалык ажалды калбаргышсаан, социалык чарышты эки организастап, оон түндөлдери үргүлчү үндүрүп келген. Бистик саанчыларынык инек бүрүзүндөн ийи чыл бургуналар чутпа 700—800 кг сүт саап турган болза, эртен чылын 1300—1600 кг чедир сүт сагган болгаш бо чылын 1900 кг чедир сүт саарын күзө-гөшөр деп ол чутулаан.

Ленин аттыг колхозта партия организациалык секретари эш Балчыр-оол «Крокодил Ак-Туруга чоруп тур» деп шоодулу хана солудуна укур-дузанын демдеглеш, мыдыг солуну еке колхозтарга организастаарынын чутулазын пропагандалыгге сумелден.

Ол-ла колхозта лекция пропагандалынын күштедирер дөш чүткүлдүг чоруну үргүлчү илередип турар лекторлар колхоз даргазы эш Чамбал-оол, Ак-Туруг ортукм школанын башкылары эштер Чыбык Апыш-оол оларынч үлгелерлиг ажалынын дугайын эш Г. Балчыр бижжеш. Оон-биле кады Ак-Туруг суурда эмнеге салбырынын эртелекчи эш Рубцов, мал өмчизи Васильев, уруглар бажынынч директору Семсе-оол оларынч чон ортузунга бүдүн чылда чалгыс-даа катап лекциялар номчулааны автор шыңчы шүргүтүлгөн.

СЭКП Тес-Хем райкому пропагандистериниң семинарынын чокта чаа чыылдыргаш, анаа бүгү делегей байдалынын, а ол мыкшак экономикай айтырыглар талазы-биле лекциялар номчулааны организастаанын эш О. Мандарый бижжеш, областтык план комиссиязынын экономикай эш Солдатовтун колхозтарга «Продуктуларынч бот-үнесин саваары», «Ажыл-агыл санажылгазын чоруда» болгаш бектик орулгаларынч чедип алыры» деп темаларыг лекциялары пропагандистерге онза солун болгаш дузалыг болганын автор демдеглеш.

Эртин районунч «Коммунистче орук» колхозунда партия организациалык (секретари Сарыган) СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунун шийтирилген амдыралга боттандырар дөш чон ортузунга агитас-масса-

лыг ажалды калбаргыш бижикчи С. Банчык демдеглеш. Ол колхозтун Ак-Кежиг сүт-баран фермынын саанчыларынын социалык чарыкын оон эртелекчи агитатор эш Б. Комбу эки удуртуп турар. Саанчылар бо чылын инек бүрүзүндөн-не 1100 кг сүт саар плавнын 1200 килограммдан эвөөс эвес кылдыр ажыр күстедирин күзөшп алган. Болхозтун хойжулары Эрия, Шириндини, Кан, Луна, Сагаачи, Чижик олар 100 хойга онаштыр 105-тен хой хураганын өстүрүш болгаш хой бүрүзүндөн-не 2,2—2,5 кг чедир дүктү кыргып алырын күзөшпегенер.

Бай-Тайга районунч «Тинделге» колхозунда партия организациалык 20 ажалы агитаторлары боттарынын ажалынын дуржулгазын солукшан. Болхоз бүдүрүлгезин улам инай хөгжүдөр, ылангыга мал кыла-лашкынын организастыг эртинер болгаш сүт саалдазын көвүдөдир дөш колхозчулар ортузунга партиянын агитас-массалык ажалын үлгелеринч чорудуп турар эштер Шембег, Сендажи, Бичин-урут, Халарбаа иш-чаш еске-даа агитаторларынч аттары бижикчи эш А. Азырбай демдеглеш.

Оон-биле кады боттарында быкылгаан участоктарына барбайт

Оон-биле кады боттарында быкылгаан участоктарына барбайт

Оон-биле кады боттарында быкылгаан участоктарына барбайт

Ажыл-херекке боттандырар бис

Бистик парторганизацианын коммунистери «Амгы үеңик байдалында партия пропагандалынын сорулгаларынын дугайында» СЭКП Тен Комитетиниң доктаалын чутулашканын, оон идеология ажалынч дайынчы программаны кылдыр күзөшп алган. Чон ортузунга чорудар полит-массалык ажалынч анаа ханы дүшүртүп, бар четистерин илередип, оон чайладырын шыңчы негөөшөр.

Партия организацианынч 21 агитаторларынч агитас-лекциянык эштер М. Белчээ, Аракчаа, Кылаа чижиктиг эки ажалдыг агитаторлар бар. Иччалаа-даа партия организацианынч удуртулганынч четистеринч чамдык агитаторларынч беседаларынч идеялиг болгаш дөш-тиг шынары чавыс.

Болхоз төүндө СЭКП-нин төөгүзү өөренип белгүм (пропаганда эш Дамдин-Сөрөн) өөредиле чылы эгелөөдөн бээр 10 ажалы күзөшп илери эртинерген. Политшкола (пропаганда эш Айдыр-оол) ам СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунунч материалдарынч чедипкининч өөренип турар.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунунч болгаш ССРЭ-нин Дээди Советиниң IV сессиязынын материалдарынч чон ортузунга талаштырар ажал

Шөфтээшкни

Сүт-Хөл районунч Кирөө аттыг колхозтун комсомолчулары болгаш чеди чыл школарынын үстүк класстарынын өөреникчилери колхозтунч төп сүт-баран фермазына шөфтөп чораннар. Олар инек калжазынын иштини ашташ, 2 бызаа калжааларынч малаптааш, чутулап бергенер.

Ол-ла районунч Алдан-Маалыр чеди чыл школарынын өөреникчилери школа директору С. Ондарынч удуртулганы-биле Үтүт-Дар деп черде хойжу Куудар-оолду ажалына баргаш, 500 хой кирер калжаанын көржөшп бээш, арыглааннар.

ТАЙБЫҢГА ЫНАКШЫЛДЫГ ЛЕНИНЧИ ПОЛИТИКАНЫҢ ЧАА ТИИЛЕЛГЕЗИ

1960 чылдың эгези улустар аразынын дүшүрүлгө чорун чымчандыр болгаш тайбынны быжылгаалар талазы-биле Совет чазактыг чаа улуг бажыны-биле демдегелтигенер. ССРЭ-нин Дээди Совети Н. С. Хрущевтин илеткелени боугар «ССРЭ-нин Чепектиг Күштериниң чаа улуг кызырдызынын дугайында» хой-улу хулаан алган. Совет Эвилелиниң Чепектиг Күштерини 1 миллион 200 муң кижиге кылдырган соода оларынч саны 2 миллион 423 муң кижиге, тодаргайлаарга, 1956 чылда чепселенишкенирин дүжүренинч айтырылган чутулашканы турда Американык Каттышкан Штаттарын, Англиянык болгаш Франциянык чорудуп үндүргөн саналдарында айткан дененден эвөөс хемчеге доктааттыган.

СЭКП-нин Дээди Советиниң шийтирилген канчаар-даа ажалы улуг принципалдыг укур-дузалыг болуп турар. Ол болза улустар аразына быжыл болгаш үр тайбынынч хандырарымыч улааткан Совет Эвилелининч тайбынга ынакшылдыг политиканынч чалгылыш чогунуң өскү барымдазы болуп турар. «Бистер Чепектиг Күштериниң кызырар турар-дыр бис, чүге дээрге дайын күзөшпө, кымга-даа хандырар бода-вайын, кымга-даа кылдырарын күзөшпө турар бис база нандыг-даа эмеленич сорулгалар бисте чок... Ам төгүлүг улуг чугула айтырымы—Чепектиг Күштерини мызырар дугайында айтырыгын шийтирилген

райдын илжиг төрөлгөтенинч чайладыр болуп, кезеде өскөрлөш чок артып келген.

Социалисттик партиянык болгаш Совет чазактын сөөлүг үеде делегейде ал чорудуп турар хемчегелери болза кожа-хөлбөз турарынын ленинчи принципни чаа байдалдарга ажалынынч, бистик үеистинч хергелелеринч дүштүр өчөгаштыр чыгыс хөгжүдөзүниң болгаш оун амдыралга дилин-биле боттандырарынынч чайынчачак үлгөр-чижээ болур.

«Социалисттик болгаш испиталисттик мүрүнөлөр нома догуннар» ыды үеинч дугайын В. И. Ленин чутулаан. Бистик үеисте улустар аразынын харылааларынынч хөгжүдөзүниң дүрүм баугар болур чоруктарында ууну турар ол эржекке чугула боттут байдал-биле капиталисттик күрүшөлөр, оларынч чалгырычыларынын күзөл-соруунда хаммаарыга чокка, эгешжир укурдуг болурун ол оон-биле кады айткан. 1921 чылда Советтериниң IX Бүгүрөссий съездиндег бодунуң илеткелени совет ажалчылар болгаш таракчылар тайбынынч чагай чорунуң чуден-даа артык үнелеп турар, бистик тайбынч тудуштуруу-усту тудуп киреш, оон соксаал чок үргүлчүлөр төлөдө бүгү күжүвүзү турар бис деп В. И. Ленин чутулаан. В. И. Ленин совет даштык политиканынч тайбынга өскөрлөш чок мыкшылдынын үргүлчү айттып чорган. «Оон чедипкининч эрге-

мон чугула бүгү хемчеглерин албы-шашан, тайбыннык политиканынч доктаамал үргүлчүлээр» херек деп ол чутулаан. Улуг чалыг болур, Совет күрүшенин даштык политика талазы-биле ажал-чорудулганынч программазы болур ол ленинчи сөстөр совет улуска ыдыктыг.

Рязаньчыларның үлегери-биле

Ква-Хем районунч Ленин аттыг көдө ажыл-агый артелиниң хову бригадында механизатор, комсомолчу Александр Чам-оол СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунунч доктаалы-биле танышкан, мал ажалынынч продукциянынч бот-үнесин механизациянык күжү-биле чингедир ажалче шилчи кирерин шийтирилгөн.

Рязань ажалчылары үлегерин өдөрип, бодунуң «ДТ-24» тракторун-биле колхозтунч төп сүт-баран фермазынч ажалдып кирерин шийтирилген алдым. Фермада үндүр, кияр сөөртүр чүт-ле хей. Ээтти болгаш сүттү бүдүрериниң центриер сааныга бот-үнесин чингедиринге боттут салышкынынч болур ужураут мен—деп, комсомолчу Чам-оол чутулаан.

Оон саналын колхозтунч баштаар чери болгаш партия, комсомол организациаларынч деткөөн.

Малчынарның чаа хүлээлгелери

ССРЭ-нин Дээди Советиниң дөртүк сессиязынын материалдарына танышкан, база динтер аразына укуртар хой чадалы күжү-лүг совет ракетанынч чедипкининч салып үндүргенине сорул кирбешаан, Чөөн-Хемчик районунч «Хурум-Даг» колхозунунч хойжулары Төрөөн чуртун тайбын күш-ажылы-биле улам быжылгаарына боттарынынч улуун кирер дөш чаа хүлээлгелерин алганар.

Бистик Төрөөн чуртувустун Чепектиг Күштерин база дагын кызырар дугайында Дээди Советинч сессиязынынч хулаан алган хойбулуз болза тайбынынч быжылгаарына улуг салышкын. Коммунисттик партиянык болгаш Совет чазактыг тайбынч политиканынч улуу-биле деткип тур мен. Чеди чылды хуусаа бетинде күзөшкенинч херөөнге улууну кирери-биле бо чылын 100 хой бүрүзүндөн 130 хураганын, бир хойдан-на 2,3 кг дүктү алыр мен—деп хойжу эш Бады-Лам хулаанган.

Хойжулар нитизи-биле чеди чылдын ийги чылында төүрүп 100 хой бүрүзүндөн 115 хураганын, 100 өшүлден-не 120 ажалын, хой бүрүзүндөн 2 кило-

Ленинград, ССРЭ-нин Эртемнер академиязынч физика-техника институтунда 10.000 киловатт күчүлүг атомунуң реактору тургускан. Чурукта: Ленинградтын эртемденери реактору көрүп турлар.

Совет улуско ыдыктыг.

Совет улуско ыдыктыг.

Совет улуско ыдыктыг.

СОВЕТ ТУРГУЗУГ Район Сөведи соңгукчуларның чагыын күүседиринге

Ажыл-агыйны болгаш культуру тургузушкунуң улам инай хөгжү-теринге аргалар болгаш курдалар бисте хей. Ол бүтүп өөреним-шаан, чер-чер Советтеринге эртек сөздүлгелер үеинде соңгукчулар боттарынынч депутаттарына үнели дагыларынч берип турар.

Тес-Хемниң ажалчы чондарынынч сөздүлгелер үеинде депутаттар боттарынынч депутаттарына үнели дагыларынч берип турар. Район болгаш көдө Советтеринч күтсөм-чары ол бүгү саналдарынч мөөнөс ажалдаш, боттандырып чорудар тодаргай хемчеглеринч сессияга бады-ладыр хүлээлгели болгай.

Тес-Хемниң ажалчы чондарынынч сөздүлгелер үеинде депутаттар боттарынынч депутаттарына үнели дагыларынч берип турар. Район болгаш көдө Советтеринч күтсөм-чары ол бүгү саналдарынч мөөнөс ажалдаш, боттандырып чорудар тодаргай хемчеглеринч сессияга бады-ладыр хүлээлгели болгай.

Районунч кол ажалы мал, иччалаа оон уксаанынч ажилдер, предуктулунч бедидер айтырыгже чугула кичөөнтей салырынч негеп турган. Бо хүнерде районда хойуну 54,9 хуузу, өшкүгүн 53,7 хуузу мыйыстыг бода малдын 18,4 хуузу болгаш чылынынч 28,5 хуузу эки-життинген болуп турар. Малдын предуктулуг чоруп база бешип турар.

Депутаттар-биле ужуражылга хурааларынынч үеинде чагайжылда дугайында чагылар калбак бердинген турган. Анаа үндөшлөш эртек чылын элөөн хемчеглер алдыган. Болхозтар төптөринде болгаш чуртталгалыг черлерде 2400 ажалы дөш мыштарынч немей тарып олурткан, нитизи-биле 3200 терим калжааларынч кылган. Колхозтарда 74 чурттага бажынарын, район төүндө тос аал ишти чурттар 5 бажынарын ажалталды кириген.

Самаладай суурда электри станциязынч ажалынч экиндир, чуртталгы чонну электри чырымы-биле бүрүн хандырар негеледе база күтсөштинген. Соңгукчуларынч чагайла-

туртут амдырал-чурталганынч денелен бедидер талазы-биле тодаргай хемчеглеринч колхозта херөөкөшөр чөвүлелиниң даргазы Д. Макшын-оол эки чорудуп турар.

Колхоз бо чылын 1260 кубометр тузут мыйынч белеткеп алып планнч. Иччангаш 40 кижиге составтыг тудужулар маш белеткеп планнч февраль 20-дө күстөдир дөш кызымаккай ажалдап, бо хүнерге чедир 200 ажалы ботметринч белеткөөн.

Улуг-Хем районунч „Чодураа“ колхозунда

Херөөкөшөр колхоз бүдүрүлгезинге киржилгези улуг. Оларынч барык шүптүзү күш-хунунуң доктааттыган минимун эртек чылын күстөшкөн. Чугула мал ажалында бешин 360 ажалы херөөкөшөр доктаама ажалдап, онаакан ажалыга бедик көргүзүлгелер чедип ал турар. Чижээ, № 1 сүт-баран фермазында саанчы Т. Чачынмаа эртек чылын саар инек бүрүзүндөн ортума-биле 1560 кг, Д. Бичедей—1230 кг, Ш. Балбак-кыс—1333 кг сүттү саап алган.

Хойжу М. Чыпыс 100 хойдан 122 хураганын, бир хойдан 2,6 кг дүктү, ол иш-каш хойжу М. Намчак төүртүр 100 хой бүрүзүндөн-не 102 хураганын, бир хойдан-на 2,1 кг дүктү кыргып алган.

Тудуг бригадында 20 кире херөөкөшөр ажалдап турар, олар эртек чылын 6 автомашынага бир гарражты туткан болгаш 3 муң тууйбунч бүдүргөн. Колхозчу херөөкөшөр колхозунда туртут амдырал-чурталганынч денелен бедидер талазы-биле тодаргай хемчеглеринч колхозта херөөкөшөр чөвүлелиниң даргазы Д. Макшын-оол эки чорудуп турар.

Колхоз бо чылын 1260 кубометр тузут мыйынч белеткеп алып планнч. Иччангаш 40 кижиге составтыг тудужулар маш белеткеп планнч февраль 20-дө күстөдир дөш кызымаккай ажалдап, бо хүнерге чедир 200 ажалы ботметринч белеткөөн.

Социализмниң экономикай күчү-нүңч кайгамчык улуу-биле өскөрү-нүнч түндөлдө эгелөөн ол үе-чаданынч эгелөөнүнч баштайгы кол чүлү болза социализм биле капитализмниң аразында күштеринч деңиз-гүрүңүскерленин, империализмниң колониализм системанынч буурашынынч болгаш бүгү делегейде ажалынч база демократтыг шимчөөшкенинч күштөлгөн болур. Нитиладин амдыралында дайынчы хойчулар арганынч тывыткан—ол дээрге социализмниң тийгелдиг болгаш чаа, коммунисттик нитиладин тургузары дөш, улустар аразында тайбынч дөш бистик чуртувустунч

үргөдөшкенинч тайбынч чонга удур

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун мурнундан шаңнаары болгаш:

Төс уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Деева Анна Алексеевна—Туран хоорайда өг-бүлө ээси.
2. Михайлова Евгения Гурьяновна—Туран хоорайда өг-бүлө ээси.

Сөс уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Байнара Караш Шереновна—Бин-Хем районун «Өвк» совхозунун амылчыны.
2. Байнара Сарыг-кыс Кежеговна—Бин-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.
3. Донауп Чүргей Шарпаповна—Бин-Хем районун Өвк суурунда өг-бүлө ээси.
4. Кыргыс Сүдурма Чамболаевна—Бин-Хем районун Черб суурунда өг-бүлө ээси.
5. Оюан Толзатмаз Бокпай—Бин-Хем районун Эрбек суурунда өг-бүлө ээси.

Чеди уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Норбу Норжунма Монгушевна—Бин-Хем районун Тарлаг суурунда өг-бүлө ээси.
2. Григорьева Зинаида Тихоновна—Бин-Хем районун Черб суурунда өг-бүлө ээси.
3. Манустина Лидия Петровна—Бин-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.
4. Кунчунмей Угкелей Дугтубей—Бин-Хем районун «СЭП XX съездин» колхозунун колхозчузу.
5. Мартин-оол Мария Холбикановна—Бин-Хем районда өг-бүлө ээси.
6. Оюн Маазын Тондуновна—Бин-Хем районда өг-бүлө ээси.
7. Решетникова Варвара Петровна—Туран хоорайда өг-бүлө ээси.
8. Самаронова Александра Фла-

товна—Бин-Хем районун «СЭП XX съездин» колхозунун колхозчузу.

9. Сат Часкал Канжаевна—Бин-Хем районун Ленин аттыг колхозунун колхозчузу.

10. Тугун Шивит Ивановна—Бин-Хем районун Тарлаг көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.

11. Тополош Татьяна Дондушовна—Бин-Хем районун Тарлаг көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.

12. Хворова Ксения Семёновна—Туран хоорайда өг-бүлө ээси.

13. Чамма Маады Дамы-ооловна—Бин-Хем районун «Искра» колхозунун колхозчузу.

14. Шагдай Дадар Сарыговна—Бин-Хем районун Кара-Хаак көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.

15. Шойла Аниса Анзыновна—Бин-Хем районун Алды-Өвк көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.

16. Шеголева Анна Фетеевна—Бин-Хем районун «СЭП XX съездин» колхозунун колхозчузу.

Алды уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИҢ МЕДАЛИ“ МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Анай Маады Маадыевна—Бин-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун колхозчузу.
2. Байнара Ульяна Васильевна—Бин-Хем районун «Өвк» совхозунун амылчыны.
3. Ногушпа Байкара Дүктүгбеевна—Бин-Хем районун Тарлаг көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.
4. Маады Селиней Сарыг-ооловна—Бин-Хем районун Алды-Өвк көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.
5. Санчабайевна Дунгар Чеченей—Бин-Хем районун «Өвк» совхозунун амылчыны.
6. Середкина Софья Кузьмовна—Бин-Хем районун Тарлаг көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.
7. Сундан Канчыр Бенденовна—Бин-Хем районун Тарлаг көдөзө Советинде өг-бүлө ээси.
8. Чурыуна Парасковья Михайловна—Бин-Хем районун Кара-Хаак көдөзө Советинде өг-бүлө ээси. (Уланчыны даразында үнер).

Москва, 1959 чылдың декабрь 24.

Хүлээлгезин күүсеткеннер

Тес-Хем районун комсомолчулары болгаш аныктары областа ном тардылганын шалгын айтып илдепкейлиг киришкенер. Районун комсомол организациялары ном тардылганын талаш-биле боттарыга алган хүлээлгелерин эки күстөгөннөр.

Оларның чамдызы комсомол райкомунун берген даалганын бүдүн чартып, ийи катап ажыр күстөгөннөр. Илангыя ВЛКСМ райкомунун чамды комсомол организациязы 2183 рубльдин, Чыргаланды-биле Самгалдай школаларында балыкчылар комсомол организациялары тус-тузуна 1031—1493 рубльдин номнарын чон ортузунга сайгарып саткан.

Тус-тус комсомолчуларның болгаш аныктарыны иштинде хөй ном саткан кижилер өзөөш эвес. Партия районунун библиотеканында ажилда турар комсомол Г. Садн 1024 рубльдин номун тараткан. Ол ышка ВЛКСМ райкомунун инструктору К. Монгуш, Чыргаланды школанын башкысы Э. Гонгар, Самгалдай уруглар салымны кижизиткени Л. Малалатыева, СТС амылчыны А. Васечкин олар 400-тен 500 чедир рубльдин номнарын таратканнар.

Районун аныктары ном тардылганын чүгө бо шалгыны ай-биле кызыгаралайын, моон сонгаар-даа үргүчүлөөрин шийтирлээ. **Е. ЕНУРААН.**

Мурнакчыларның үлегерин калбартыр

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозта күш-ажыл кылып шылаар 260 хире херэженнер бир. Олар артель бүдүрүлгезинин бүгү адырларында илдепкейлиг кырып турар. Хову ажылының бригадалында Кыстан, Эбекей, Стак, Бичел олар хүнде амыл нормазын үргүчү 150—200 хуу күсезин, өскелерге үлегерлиг амылдап турар.

Эрткен чылын саанчы Күрөш болуунга быжыгалаан он илдепкейлиг бирээнден-не 1837 кг сүттү саткан. Хөй калдарымы Кызылбай хөй бүрүзүндө 4,4 кг дүктү кырып алган. Бүрүнмаа чүс төртүр хойга хамаарыштыр алдыга 132 хураганнарын менди ап, доруктурган. Онку калдарчы Часыбай төртүр 300 өшкүзүндө 360 анайны менди өстүргөн.

Мурнакчыларның үлегерин калбартыр, колхозчу, ылангыя не херэженнерин ортузунга кижизитилге амылын экижидер чорук чугула. Колхозта партия организациязы (секретары эш Дапкай), херэженнер чөвүлели (даргазы эш Долума) бо талаш-биле чамдык амылдарын чорулуп турар болза-даа, ол амыл негелдени ыракта хандырбайн турар.

Эрткен чылын колхозчу херэженнерден 14 кижик, чижээ, Орлан, Досум, Хавакпан, Паык болгаш өскелер күш-хүнүн минимунум күстөгөн. Дугаржап, Чаптай, Хавак ышкы арага-хымыска хандыр херэженнер база бар. Мындык чет-пестер-биле моон сонгаар элтежиң болбас. **М. ЧИМБИ.**

1960 чылдың тудуунга

Барыш-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун тудук бригадалы 1960 чылдың тудууларына херек тудук шыкын белеткелине кол күштү салган. Хову ажылынын ийи бригадаларының кежигүнерин база тудук шыкын белеткелине чөвүлелин хандыктан.

Шунту 62 кижик 4000 кубометр маш белеткээр тургаш, январының төнчүзүнде чедир 2445 кубометрин көкөш, машина орунда белеткел алган. Оон иштинден 175 кубометрин тудук шөлүндө эжеп дүжүргөн. Маш белеткейлерин айткан планын февраль 20-ниң бетинде доозар дөш амылдап турарлар. Хову ажылының №1 бригадалының кежигүнери сөөлү түнөөдө маш белеткелине эки көргүзүлдү болуп, 795 кубометр машты машина орунда белеткөөнөр. **Д. КУУЛАР.**

80 кишти дужааган

Току районунун Хам-Сырада тываш амыл-агыл черинин анычлары анныр сезонун чедикшиңгер доозар дөш кыштын соок үези турза-даа «чымыч алдыны» тывыжын эки чорудуп турарлар. Ол амыл-агыл черинин мергежиди ачыларыннан А. Шүүрүгө 30 кишти болгаш 100 амыл динини белеткөөр контролорунга дужааган мурнакчы аныч болган. Ол ышкыш Ак Мааспак 25 кишти, 150 диниң, а 60 амыл харамы хоочун аныч Ак Кызыл-Бежик — 25 кишти дужааган. **Н. КУМАЯН.**

БРАТСК ГЭС-ТИҢ ТУДУУНДА

Иркутск область, Братск ГЭС-тиң плотиназынга болгаш станцияның бажыныга бетон көдүртүп уурагына амылдар ийи талалыг краннарың элтежиңиң эзелен. Бо амылду Никитичев, Соловьевтар болгаш Олейниковтар эптекчилер бригадалары күсезип турар. Ол кранны бедин 24 кельт бажың-биле ден болгаш 22 тоннаны көдүрер аргалыг. Ындыг кранлар 6 болуп.

Чурукта: Олейниковтар бригадалының эптекчилери (солгай талазында) Алексей Беляков, Анатолий Фугин база Михаил Хазов кранны элтеп турар. Фото М. Минеевтин. СЭТА-ның фотохрониказы.

Сессияның шийтирине хары кылдыр

Бора-тайгажыларның үнү

ССРЭ-ниң Дээди Советинин дөртүк сессиязының материалдарын Сут-Хөл районун «Бора-Тайга» колхозунун кежигүнери уруг көдүрүшкүн-биле танышканнар.

Илангыя эш Н. С. Хрущевтуң «Чепселенишкенин дүжүрү»-тай-бынын быжыгаларыне болгаш улустар аразына найырады хандырарыне орук деп илдекинде көргүстүнгөн биштиң чуртувустун экономиказынын улуг өзүлдегин дугайында сан-чугагайлар бора-тайгажыларның чуртеринде чоргаларды болгаш өөрүшкүнү хандыктан.

Болуун Чепсектиң Күштерин улуг-биле кызырар дөш чорук Бистин Тарын чуртувустун күжүндө бүдүрүлдү херезин болуп дөшүн колхозчулар боттарынын саналарына демделген турганнар.

Совет чазактың тайбың политиказын чагай күжүл-сөрүктүк бүгү бөдүүн кижилер-биле калы илдепкейлиг дөшүрүп турар. Делегейге быжык тайбыңды хандырыныга Совет чазактын чайгылыш чок туружун делегейиң бүгү-ле бөдүүн кижилер дөшүрүп, сеткил ханымыкыны магадап турар. Чогадыкчы болгаш тургузукчу совет улус партияның XXI съездинин төгүлүк шийтирлерин күсезип дөш демселде улам-на сырып каттышкан. Бистин школаның башкылар коллективинде чылын чедикшиңгер эртер, уругларны коммунизмин илдепкейлиг тургузукчулары кылдыр кижилер дөш чүтүлдүг амылдап турар бис. Чеди чылын ийги чылы—1960 чылда школа коллективин 40 гектар шөлө кызыл-тасты боттарының күжү-биле тарып өстүрүшкүнү чүтүлдүг амылдап турар бис. Ол, тайбының херээнге биштиң база бир салымшыкымыс болуп—деп, Бора-Тайга ортук школазының директору эш Дадар-оол чугалаан.

Тайбының херээн күш-ажыл-биле быжыгалар дөш колхозчулар бо чылын чаз-чаз хулааларын алдына. Теңде болгаш Бай-Талда сут-бараан фермаларынын саанчылары Чудур, Апчыл, Дудук, Кызыл олар колхозта сут бөдүрер планын эрткен чыла улур. Бо чылын 20 хуу көвүлдегичине, саанчы буруу эвеш санындан 1200 килограммдан эвеш эвеш сүттү саап алырыне колхозчулары кыйгырганнар.

Колхозтуң мурнакчы хойжууш Ондар Кыдыр-оол болуун саналыга Коммунист партияның болгаш Совет чазактың тайбың даштыкы политказанын детенишкан, мычма дөш:

— Амыл үе болза маады кыштан күр ажыраарыны, чаш мады камгалуу алырыны шийтирлээт үези. Бай-шылдак, аас-кежиктиң амылдарың үдөөнү—тайбың чурт-талга амылдары болуп. Мен, 1959 чылда 100 хойдан-на 101 хураган, хөй бүрүзүндө-не 2,1 кг дүктү алган болумза, а бо чылын 140 хураганын, бир хойдан-на 2,3 кг дүктү амыл хүлээлгени алгаш, амылдап турар мен.

Колхозчу хойжулар 1960 көдөзө амыл-агыл чылдында нигитиң-биле 100 хойдан-на 100 хураганын, хөй бүрүзүндө 2 кг дүктү амыл хүлээлгени, оон-биле тайбынын херээнге күш-ажылды салымшыкынарым болуун илдепкөөнөр.

«Шынын» корреспонденти.

Оюп эртер көвүрүг

Чаз-Хөл суурунун столоваязынын чанында Чаз-Хөл уундан агым баткан суугуң бир адыры башы чыдар улуг онгарда көвүрүг түрүп турар. Кызылдан баткан болгаш областын барынын талакы районнарында чоктаан автотранспорт ол көвүрүгү таварып эрттип турар.

Ол орукта көвүрүг-биле эки таныш эвеш чолоччулар аңа маңадып келгеш, хенертен машиназын тормоштап, тура дүжөр болгаш көвүрүлгө келип болуп, болбазын шенешпаан, ону кежидир чагай кылаштып көрө, көвүрүк ылынады шимчей бөөргө, бо-дза болбас-тыр дөш көвүрүгүн адымы талазындан өлп эртер орукту онгары таварып чоруп турарлар. Инда бедик хавакчыгышты моторун күштүг шимчөөшкени-биле амыл эртер. Чамдык машиналар үнүп шыдавайн, чангыс черге дайгактап туруп-даа амыл, а чамдыкта моторун амылдарының шимчөөн сөксай бергеш, дөш чугулап балды-даа баргылар.

Чамдык таварылгаларда дүне-даа, хүндүс-даа ол көвүрүгүн байдалын билбес чолоччулар халдып эрте бөөргө, Чаз-Хөл суурга «уруг динчирөөшкөн» болганы-биле дөмей-ле дааштыг болуп.

Чаз-Хөл суурунун Ленин аттыг төдө кудумчузунда ол көвүрүгүн байдалы чүгө амыл үеде эвеш, 2 чылдарың мурунда-ла ыныг турган. Ам мырнай амылдарының аргам чок болуп бар чыдар. Эр-

Чурт шинчилел музейинде

28 муң ажыг кижик чоран

Областың чурт шинчилел музейи болуун тургузтуруп келгенинден бөөр 20 чыл болган. Ол үениң иштинде аңа муң-муң кижилер кээп, Тываның төгүзү-биле, бойдуу-биле, сурагыл кижилериниң амыл-херектери-биле танышканнар. Музейиң амыл-агылдарымы элдериниң делегелеринде экспонаттарның байдалына таарыштып тургузар дөш элөөн амылдары кылганнар. Музей чыл келген тудум-на чаз-чаз экспонаттар-биле долдунуп, көрүкчүлериң сонугурган улам-на хаара туруп турар.

Чүгө эрткен чылын бешиң мугезейге 3741 чаз экспонаттар кирген болгаш бөлүк-бөлүк өскүр-салтылары санавакка 28718 кижик чоран. Оларның аразында колхозчулар, амылчылар, школачылар, студенттер, интеллигенция болгаш кокамыс амылдары Моолдун амылчылары бар. Анай кирген кижилер боттарының сонугар, сеткил ханымыкыны көргөнни Демделге дептеринде бижиң турар.

Көрүкчүлериң мурунда чуртуктуң болгаш сиилип кылган уран-шевер кылгыларың өрөөл. Мында онзагай черин Тываның уран-шеверлериниң амылдары эзелет турар. Тывалык ышкың, човар-даштан кылган язы-бүрү чүдөөлөр, чеч-көлдөң эл-сеп кудуларының дөшүрү, мөгүндөң көвүлөштүк болгаш өскө-даа үдөөлөрү мылза делгезен. Уран-шевер чонучулар

Тойбу-Хаа болгаш Чероңияң чараш көрүштүг, амылдарында алдында, Х. Монголбинин амылдары кылганын шынар талазы-биле онзаланып турар. Оон «Колхоз фермазында» деп бөлүк амыл амыл үениң чаз амылдары уран мергежил-биле көргүскөн.

Музейде областың бойдууларын язы-бүрү кайгамчык кээс-чараш чурумалы аңа келгеннериң сонугургалы хаара туруп турар. Экспонаттары оларның хамырашкан байдалдарына уран-чечени-биле диорамаларга көргүскөн база шынарлыг. Ичкээ, «Кара кудустар» деп диораманы чуртук Лазы эки кылган. Ол ышкыш «Суг куштары» деп диораманы Лазы, Речкин оларны күстөгөнни онза сонугурган. Иштинде-биле чуртукчулар орта эки амылдап болгаш бүгү диорамаларда чурумаларың булук өнеринин аразында таарыжылганын таарымчалыг кылганындан көрүкчүлөргө бойдууң бөдүрү чагай чорук сагындырып кээр.

Музейге Тываның чериниң байлак чаразы-биле, оон эрткен, амыл болгаш келир үезиниң туттундурбас арнылары-биле танышкан, кижик буруу туттундурбас сактышыкынарын азыртып алышпаан, сеткил ханымыкыны-биле чоруп турар.

«Соок дайынның» «мөргөжичилеринин» элдегил дайымырак чугуларынга хамаарыштыр «уган-сырым чок мугулай кыжанымыкыны» соксадыр үе келген деп чоктоо чаз америк журналдарың бирөөн меделгезен. Черле угангыр сүмө-дир дөрдөн өскө чүү дээр боор! **Ш. САНАНОВ, Д. МЕЛЬНИКОВ.**

Совет күрүне ажилдакчыларынын АКШ-та чоруп турары

ПРИСТОН (Нью-Джерси штат). СЭТА-нын корреспондентинин В. Богачевтин дамытканы:

Совет күрүне ажилдакчыларынын Каттышкан Штаттарда чоруп турары төлөзөри февраль 2-ини эртебинде Нью-Джерси штаттын губернатору-биле оон Трентон хоорайда турар черинге барып учурашканар. Губернатор Мейнер совет аалчыларга өөрүшкүлүг байыры чедирбишкан, оларга бодуну кабинетинин кеңешинерин таштырган. Совет күрүне ажилдакчыларынын дилеги буларга оо штаттын төгүзүүн дугайын, оон экономикамын болгаш көзө ажил-агыймын ошалайчык чүдүлгөдү дугайын кыскасы-биле тийибир-лаан. Аныктарын ажылга күлөө алырынны талам-биле штаттын чаалаан ролунун, кадык камгалаан болгаш өөредилгени акшаландырып турарынны дугайында, ССРЭ биле АКШ-тын аразында садыггажышкынны көгүдө-ринин мөөн сонгаарга айтыр-ларын дугайында хөй санагы айтырларын штаттын губерна-торунга болгаш оон кабинетинин кеңешинеринге совет төлөзөр саганаар.

Эп-найыралдык байдалга өрткөп беседанын соонда Нью-Джерси штаттын үдөтпир элдеринин национал каттыжышкыны совет төлөзөрүнүн баштын И. С. Полянскийн азыра дээр эргенти шайлаага тургускан.

Февраль ийде, совет күрүне ажилдакчыларынын бөлү Трентон хоорайнын чок кавызында азыра фермерлерге чораннар. Оларны көрүп турарыннын үезинде көдө ажил-агый темаларындан анги чүдүлгөдү дугайын ба-за чугалаажы чоран. Совет-америка харылзааларын перспективаларын, ССРЭ-нин экономикамын көгүдөдөдүн чоруп турарын америк фермерлер сонургап айтырп турганар. Оларнын бирээни тургаш, совет күрүне ажил-дакчыларындан ССРЭ биле АКШ-тын аразына чарыштып учур-дуузынын дугайын айтырған.

Бистер силерге улустун чагай амдыралыгына чугула чүдүлгөдү бүүдөр талам-биле чарырын сүмөп турар бис. Эт, тара болгаш сүт-биле кижи-ни өлүрбөс болгай. Бистер силерге делегейин бүүгү чурттарынын уаустарынны ачы-мын чарышты саалап турар бис — деп, Н. Т. Кальченко анаа хара-рылаан.

Фермерлер совет аалчыларын столче чалааннар.

Нью-Джерси штаттын фер-мерлери Совет Эвилелиндин ке-леги аалчыларга байыр чедирер аас-кежиктиг болду. Олар силер-ге тайбынчы болгаш найырал-дык холдарын сууп турарлар — деп, губернаторун төлөзөкчизи дээрги Алуини чугалаан.

Каасталга мыштарынын шөлүн көрүп турар үедө оон ээзи У. Флемер турган, Н. С. Хрушев-ка эң дээр чүдүлгөдү оон күзөг турарын дамычтары совет күрү-не ажилдакчыларындан дилеги. Совет чазактын баштыннга бе-лек кылдыр оон шөлүгө өстүр-гөн элөөн каш ховар үнүштерин чорударын ол күзөөн. Шак мын-дег солчушкуннар бистин чурт-тарынын аразына эп-найы-раалдык харылзааларын быжыг-лаарына идилип дээринге иде-геп турар бис деп фермер совет аалчыларга чугалаан.

Совет төлөзөрүнүн бир өске бөлү февраль 2-де кабель за-во-дунга чоран болгаш Нью-Джер-си штаттын хооблу үндүрер ор-ганнарынын ажым-биле таныш-каннар.

Кежээ штаттын губернатору Мейнер совет аалчыларга алдар кылдыр улуг хүлөөп алышыкы кылган, анаа штаттын улуг а-жаалдык кижилери, хөй-нигинин төлөзөкчилери олурушканар.

— Бо хүн кабель заводун көр-үп турганынын үезинде ажилдакчыларынын бирээни—деле-гейин ийги дайынын кир-жикчизи: дайынны хооблудан дашкаар деп чарлааш, оун сур-таалдап турарларын шүптүзү ту-нек ааргылар бажынчыче чору-дуптарын сүмөдө—деп, Д. С. Полянский олурушканарга чугалаан. Бо өзүлүг-ла улгаанын санап деп санаар бис. ССРЭ биле АКШ-тын аразына культура бол-гаш эртеме харылзааларын кал-гартыры, күрүне ажилдакчыла-рыннын төлөзөрү-биле солчу-р чорук болга бүгү делегейге тай-быны быжыглаарыннын хөрөөнө ажимтыг дээринге илегеин ол илереткен-дир—деп, Д. С. Полян-ский чугалаан.

Губернатор Мейнер Каттыш-кан Штаттарга чедикшинин аян-чорук кылмыр совет аал-чыларга күзөөн.

Өөрүшкүлүг хүлөөп алышыкы дээр совет аалчылар изин-биле чоруп четтиргенер.

Февраль 3-түн эртебинде совет күрүне ажилдакчыларынын төлөзөрү Филателфияга учу-дуп үнүшкенер.

Губернатор Мейнер Каттыш-кан Штаттарга чедикшинин аян-чорук кылмыр совет аал-чыларга күзөөн.

Өөрүшкүлүг хүлөөп алышыкы дээр совет аалчылар изин-биле чоруп четтиргенер.

Февраль 3-түн эртебинде совет күрүне ажилдакчыларынын төлөзөрү Филателфияга учу-дуп үнүшкенер.

Совет күрүне ажилдакчылары фермерлерде

Кыдат-бирма харылзаалар быжыгып турар

Италиянын президентизи Москвага келир

КУР биле Бирманын аразына халдашпастың керээзи

ПЕКИН, (СЭТА). «Кыдат Улуз Республика биле Бирма Эвилелиннин аразына найрал болгаш бот-боттарына халдашпас дугайында керээзи» январь 31-де Пекинге болгаш Рангунга хара угда парлаанын Синьхуа агенттели медегезен. Ол керээни ийи чурттарын ниини эгелешкени-биле тайбын кожа-хел-баз дугунаашкыннын беш принциптерин өзүгар чарган. КУР-нун Күрүне Чувделинни премьери Чжоу Эн-лай болгаш Бирма Эвилелинни премьер-министри генерал Не Вин олар ук керээге январь 28-те Пе-кинге ат салганар.

Керээде айтып турары болза, ийи талалар боттарынын хамаарышпас чоруктарын, бот-эргелерин болгаш девискер талам-биле бүүдү болу-рун бот-боттарынын аразына хү-лөөп көргөш, боттарынын аразында бүгү маргылдааларын чепектиг күшү ажыглавын шитпилерин, бирээни биразиче халдашпас, өске талала удурланган шериг өвөлгө-ни киришпес деп хүлөөнип турар. Дугуржуп турар талаларын аразына быжык тайбын болгаш сырый найы-рал турар учурап деп керээде чу-гаалап турар.

Дугуржуп турар талалар ийи чурттарын аразына экономикаг болгаш культуруг харылзааларын

кады ажилдакчыларын база деп эргенин принциптерин өзүзуна, бот-боттарына ажимтыг болгаш ийи-чиректерин бот-боттары хо-гаарлашпай тургаш хөгжүдүп, бы-жыглаарын медегезенер.

Кыдат Улуз Республика биле Бир-ма Эвилелиннин аразына быжык тай-быны болгаш сырый найыралдык камгалаарыч Кыдаттын база Бир-манын чазактарынын чүткүлү-биле бо керээни чарганы таймырлаатын-нар. Ийи чурттарын аразына ко-жа-хелбөз турарын болгаш эп-найы-ралчы кады ажилдакчыларын бы-жыглаары оларнын амдыралчы эр-ге-ажыктарына тааржип турарын-га чазактар бүүрелдиг.

Бо керээни күшүг кылдыр бады-лаар учурап. Ону күшүг кылдыр бадылаан бижиктерин Рангунга сол-чур. Инчанган мындык бижиктерин солчулан хүндөгү эгелеш керээ ол кылдырын дугузунда күшүг бо-лур. Бир өрес дугуржуп турар та-лаларын бирээни оон хуусаалы эрттеринге чедир чыл бурунчаар керээни күш чок болдуарын дугайын медегелес болза, дугурушкан талаларын бирээни бир чыл бу-рунчаар керээни күш чок болдуар күзелин илереткиче чедир кызы-гаар чок хуусаала бо керээ күш-түг болуп артар учурап.

АЛЖИРДЕ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, (СЭТА). Алжирде коло-ниалистиг илееттерин үймээни ам-даа үргүчүлөшпаш, Оранда, Мостаганеде болгаш өске-даа азыра каш хоорайларда үймөзөндөр шег-леп, чогуумчалыг амдырал катап тургустунган-даа болза, Алжир хоорай-нын бодунда кедерөөн колониал-торлар «тувулун чедир тургузу-рун» дугайын ам-даа чүчүрүвү шааннар. Ийи быжыглатканын ийи лагерлерде 3—4 муң кире кижи бар: олар чепектиг болгаш аш-чөм база ок-чөмөк талам-биле хөй куру-ламыралдыг.

Француз улустун хөй үрүзү болгаш Алжирин чурттакчы чо-ну-ла оларны деткирп халам чок, хара-мда шитпилерин-биле бурунчаар көрүп турарын, оларнын ботта-рынын аразында божанаш чорук-тар эгелешин билеп каш, үймөзө-н элдерин баштынар боттарынын элдичилеринин сөгүш-сеткилин көдүрери-биле бүгү күжүн салып турар.

Үймөөнүн эгелекчилеринин би-рээни Ортин—«дынын үнер дээр эвес, а олум дээр» демисежирине кыйгырган. Оларнын бирээни—Ла-жайрда тургаш, «тннелгени чедип алырынга шитпилер мен» деп медегезен. Алжир хоорайнын Европа чурттуг кижилерин чазакка үндү-рү абадаашкынын чыскаалдарже Ю-дурер оралжашкыныннын үй-мөзөндөр соксатпайн турар. Ян-варь 31-нин кежээнде шак мын-дыр дык хөй кижилер быжыгла-тынган лагерлерге чаз таварып кирерин оралдашкан. Чыскаалган-нар-биле чазак шериглеринин сол-даттарынын аразына үскүлөшкөн-кин болган. Үймөзөчү күштерин тур-ар кварталдарына электрэнергия-ны болгаш сүт дамыдылганын сок-садыр дужалды шериг корбунуун командангалык генерал Крөпан үндү-ргөн. Алжир хоорайда үймөзөчү-лериң быжыглатканын турар ийи лагерлерин чазак шериглери-биле бүзөлөпкөн.

Индонезиянын тайбың талалакчыларында

ДЖАКАРТА, (СЭТА). Индонезия-нын тайбың талалакчыларынын ийги конгреси Бандунга халдын-ган.

Конгресстин киржикчилери чей-сегленишкенин дүжүрер дугайын-да, колониалистиг уузкаарын дугайында, улустар аразынын дүш-куурауг чоруун кошкандыгына то-даргай түнөөдөрүн бедик деңдө-лдүг чөвүл хуралына чедип алы-рынны эргежок чугулаанын дуга-йында резолюцияларын база ол иш-кам тайбың дээр шимчөөшкенин деткир дугайында болгаш шериг ре-зөлерин, оон иштинде СЭТА-ну күш чок болдуар дугайында резо-люцияны хүлөөп алганнар.

Тайбың дээр шимчөөшкенин Ин-донезиянын чазанын деткир тура-ры индонез улустун күзөл-бодал-дарына болгаш президент Сукарно-нун политиктиг манифединиң бо-далдарына долузу-биле дүжүп ту-рар дээрин бирги министр Джуанда конгресстин өөлдүг хуралына ме-дегезен.

Ирактын премьер-министри Индияге баар

БАГДАД, (СЭТА). Январь 1-де Багдадтын радиоуңуң дамытканы болза, Индияга тускай чорук кыл-ып келириче Индиянын премьер-мин-истри Дж. Нерууң чалаганын Ирак Республиканын премьер-министри Абдель Керим Касем хүлөөп алган.

Ол чалаганын хүлөөп алгаш, Аб-дель Керим Касем, Индияге ол чо-руушкуну ийи чурттарын аразы-на эп-найыралдык харылзаала-рын быжыглаар созулга-биле баш-тыгы болдуар арга кылдыр амер-икаларын медегезен.

Оман патриоттарын демисели

КАИР, (СЭТА). Имам Оманын төлөзө чери Каирге тускай дымдапты-парлап үндүргөн, ийи чугулаап турары болза, оман патриоттарын салып кааны миналар чазыганын түнөөдөр Низва болгаш Араб девискеринге дөрт* англи чык машиналары уузкаатканын. Балыглатканын база бар болуп турар.

Герман Демократтыг Республика. Галле округта электровозтарга ажы-лаар чаз төрмөз херекселни шөпөп турар. Ону 60 дугаар кобальттын радиоактивтиг изотовун ажилдагы уңдөлгөп тургаш кылган. «Тур» деп медээ хып келерге, ол аппаратура электровозту ызыалда доктадынар. Бо чаз херексел оозал-ондактыг болушкунунын санын дык эвээжедир арты-лаа.

Чурута: социалист күш-ажылдык коллективнин кеңигүнери техник Ральф Кремар (он талаздан ийи дугаарында) болгаш мастер Эрнх Беккер (он талаздан) дамычылга боттарынын кылган херекселниң дуга-йын чугалап берип турар.

Фото Шимати.

Центральбия.

Куш-культура болгаш спорт

ШКОЛАЧЫЛАРЫН МАРГЫЛДААЗЫ

Былал хоорайнын бирги дээр школаларын хол бөмбүтүн мар-гылдаазы эгелеш. Ийи шүптү 9 командалар кирип турар.

Маргылдааның бирги хүнүнде № 2 школаның уруугаларын бирги болгаш ийги командаларын ужу-ражышкыны болган. Бирги коман-да 3 : 0 санга тилөөн. № 3 школа-нын уруугал команданы № 1 шко-ланын команданын чинги-биле тил-өөн. № 2 школаның бирги оолдар командасы ийги команданы 3 : 1 санга уткан, а № 3 школанын оол-дар команданы № 1 школаның ко-мандазын 3 : 2 санга тилөөн.

Маргылдааның ийги хүнүнде № 1 школаның бирги уруугал ко-мандазы № 3 школаның команда-зын чар алыспайн удуп алганнар. № 2 школаның бирги уруугал ко-мандазы № 1 школаның ийги ко-мандазын 3 : 0 санга тилөөн, а № 2 школанын оолдарын бирги коман-дазы № 1 школаның коман-данын база-ла 3 : 0 санга чинги-биле удуп алганнар.

Маргылдаа төнөр чыгаан, ам дээр-езинде № 2 школанын оолдар ко-мандазы болгаш № 1 база № 2

Областа агаар бойдустан байдалы

Бөгүн областа буудуттагалап кван турар хүн болуу* Барын районнар чамлык черлерге хар чаар. Оон өске районнарга болгаш Кызылга шоолу хар чагбас. Хат кошмак болгаш чоруту өй-тап анаар. Агарнын температурасы: областа—20—25, а Кызылга—23—25 градус соок.

Чазалга

СЭКП ТБ-нын Пленумунун «Бе-дээ ажил-агыймын улум ийи көгү-дөр дугайында» доктаалын оон бирги чүдүнде ук доктаалын текс-тизип телеграф-биле дамычп тур-рар үеде частыгы болдунган. Ин-чанган доктаалдык он бирги чүдүн мишчаар номчуза чогуур:

11. Совхозтарын бүүдүрүлгө ажил-чорудулганы дээр партия эге организациаларын харысаладын беддер созулга-биле буудулгелерге ажил-агый ажил-чорудулаагып контролдар талам-биле комиссия-лар тургузар дугайында СЭКП ТБ-нын 1959 чылдын июнь 26-дагы доктаалын күшүг чоруун совхоз-тарын партия эге организациала-рынга база вептердир.

(СЭТА).

Редактор М. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРДА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (удуг залга): «Хал иштинде кижиге» («Человек в футляре») — худускунун 10 шакта; «Амдылгала кады чорувусту» («Покоры ты со мной») — 12, 2, 15, 4, 15, 8, 15, 10, 10 шактарда.

«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (биче залга): «Алдааткач чоламы болган» («Шофёр по неводу») — 3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каз-Хем»: уруугалга программа — 1, 15, шакта; «Анык өг-бүлө дугайында тоожу» («Повесть о молодёжи») — 3, 15, 5, 15, 9, 15 шактарда.

«Восток»: «Кара-бажы оттар» («Торжым в огне») — 3, 15, 5, 15, 9, 15 шактарда.

ТЫВА ОБЛАСТЫН ХӨГЖҮМ-ШНИ ТЕАТРЫ

Февралдын 5-те

А. Салымский.

«БАРАБАНЧЫ УРУГ»

деп үш көжегелит ший болур.

Шинниң өгөлөрү кежээкинч 7 шак 30 минута.

Кызыл хоорайнын Школа худум-чузуна 46 дугаар бажында чурт-тал турар Сергей Павлович Козлов Коми АССР-ин Ухташк районун ВИС суурунда чурттал турар Ионас-тин уруу Гена Берешене Коловадан чарлы дугайында херек көдүрүп турар.

Ук херекти Кызыл хоорайнын II участогунун улус судуга коор.

Ю. ЛОПАТИН.

Совет-итали харылзааларын быжыглаарын эрге-ажыктарынга

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун чалаанын өзүгар Ита-лиа республиканын президентини Джованни Гронки албатын аян-чоруун кылдып. Совет Эвилелинге келир. Ол «дээр итали күрүсүн баштыннын бистин чуртууска бир-де дугаарында келир ол болур. Н. С. Хрушевтин Каттышкан Штат-тарже аян-чоруун түнөөдөр улустар аразынын дүшкүрауг чо-руунун ниини кошканынын ачы-мында Гронкин аян-чоруу болду-нар аргалы болган.

Италиянын девискери—301 муң дөңдөлчө километр. Чурттакчы чо-ну (1959 чылдын сентябрында)—49.063 муң кижи.

Делегейин ийги дайыныга чедир Италия монархиялыг чурт тур-ган. 1947 чылда чуртка конститу-цияны хүлөөп алган, анаа дүшүрт Италия буржуа парламентинг рес-публика болуп турар. Парламент ийи палаталарды: депутаттар пала-тазында болгаш сенаттан тургу-стуу турар. Күрүсүн баштын рес-публиканын президентин болуп турар. Область бүүрүндөн тускай сонугтууручулар-биле кады ийи палаталар оун 7 чыл хуусаалыг сонугуур. Президент калбак бүрүн эргелеринг. Парламентинин ийи пала-таларын ол боду тарары болгаш чаз сонугдаларын чорудуп болур, кеңердилге эргезин ол боттанды-рып, чепектиг күштерин баштап турар, хооблударын чоңа чарла-ар ол бир ай иштинде ооздалдыр эргелик болуп, улустар аразына керөөлери болгаш турар болгаш оон-да ийи. Амгы президент Джованни Гронки ол албан дужаала 1955 чылда сонугтуурган.

Италия — индустрия-аграрлыг чурт. 1958 чылда үлетпүр бүүдүр-гөдүн депенинин талам-биле ол капиталистиг делегейге АКШ-ны, ГФР-ни, Англиянын болгаш Фран-циянын соонга кирип, бешки черин ээлеп турган. Капиталистиг чурт-тарда бүүдүрүп турар канның барык 3 хуузу, электрэнергиянын 2,8 хуу-зу Италияга оонажып турар.

Чурттуң үлетпүрү, саны болгаш садымы «Фиат», «Монтекатини», «Ланцо» болгаш өске-даа ийи улуг монополистиг каттыжышкын-нарын контролдола турар.

Экономика талам-биле кызыл бө-лүгөжикшигерге—«көмүр даш-тын болгаш канның Европа катты-жышкынынын» база Европанын «ниини рыногунга» — Италияны кириптеден оон экономикамын хөгжүдөдүн боттандыгы болу-п турар. Чижээ, «ниини рынок-туң» киржикчилери өске чурттар-нын, ылашгы Барыны Германиянын күчүлүг үлетпүрүнү таламында мөөрейге шыдашпай турар итали көмүр даш болгаш металлургия үлет-пүрүнде кризис чидеген.

Италиянын көдө ажил-агыйында феодалдыг артымыкынар оон азы-бир хөвирлеринге конгил иле болуп турар. Чер колдунда улуг помещи-ктерин холунда турар. Чуртта чер чок 2,5 миллион болгаш эвээш чер-лик барык 2 миллион тараачынар санатынын болгаш.

Үлетпүрде болгаш көдө ажил-агыйыда чангыс черге таптаашкы Италияга ажил чоктарын хөй ки-жилг армиязы (2 миллион шүт ажил чоктар болгаш 4 миллион ба-рык-ла ажил чоктар) үргүлү ту-рамына чедирип келген. Италиянын

ажыкчы апызы болгаш ажилчы та-раачынын ийи миллион кеңигүн-нүт Коммунистг партиянын уду-ртулазы-биле боттарынын амдырал-чы эргелерин шүдүргү демиселе камгалап ат турар.

Италияны сонургап көөр чорук бистин чуртууска кеээле улуг турган. Ол сонургап Италиянын байлак төгүзү-биле, делегей куль-туралынын эртинезинге оон улугу-нун улуг салышкыны-биле болду-н. Леопордо да Винччини, Микел-анджелоун, Рафаэллин, Давидди, Петраккин, Россинин, Вердиниң алуң чок чогаалгаларын Совет Эвилелинни улустары калбаа-биле хүлөөп көрүп турар.

Даштыкы кулданкылардан бодунуң чуртун адырпы адыр дээр итали улустун маалдырлыг демиселин наполеончу шериглерден Италияны хостаар дээр Суворовтуң болгаш Ушакотун командангалы-биле тул-чуп турган орус шериглер-да, Рос-сиянын муракчы бодалчылары-да кеээде күзөөшкени-биле көрүп, дет-кип чоран. Итали револючулар Га-рибальди болгаш Мадзини-биле орус револючу-демократ Герценни найы-раалдык харылзаалар холбаштырып чоран. Италиянын муруну кеээш хостаан Гарибальдиниң маалдырлыг «мүч кижилеринин» хүрөөлөнгө орус улустун алдарыг оолдары ба-за хол-холдарында туттунчуп алгаш тулчуп турган. Италиянын хамы-рышпас чоруу болгаш катап катты-жышкыны дээр демисежип турар демократтарны Чернышевский биле Добролюбов чүткүлдүг деткип чо-рааннар.

Итали пролетариаттың болгаш ажилчы тараачыныннын апы та-

лазы-биле тулчушкунунын В. И. Ленин бедип-биле үнөп көргөн. Итали улустун национал мынар-бу-дүжүнүн ол эки талалары, оон күш-ажылга ынакшыдын, арга-мерге-жилдин, маалдырлыг, амдырал өө-рүшкүлүг орус болгаш совет чо-гаалчыларынын база шүдүчүлериң хөй-хөй чогаалдарында чырыкыл-дар илерелеттинген.

Бистин чуртуурамынын аразында харылзаалар кеээде-ле эки турбаан болдурун ийи. Делегейин ийги дай-бынында Италия гитлержи өвилел-дин колан-туураалга турган. Инча-лажок, Совет Эвилелинге улуг да-йынче Италияны реаксылыг чагы-рыкчы бөлүктөр, бирги ээлдеге Му-солини баштаан «фашистг бөлүк күшүн тырта бергенин утпаза чогуур. Италиянын демократтарынын бол-гаш бүүдүн кижилеринин чүректери совет улустун чөптүг демиселин талазына турган.

ССРЭ-нин болгаш Италиянын аразы-на экономикаг болгаш культуруг харылзааларын калбартырынга бол-гаш быжыглаарына Совет чазак бүгү кемчелер-биле идиг берип тур-ар. Бистин чуртууска кайы-кайы-зынга баараннар дукаажыр дуга-йында Италия-биле дөрт чыл (1938—1961 чылдар) хуусаалыг дугуржу-галык болуп турар, анаа дүшүрт ССРЭ химия, нефть үлетпүрүнүг продукциянын, прокатты болгаш оон-да өскелерин Италияге үндүр сөөртүп, оортан азын-бүрү дериг-лерин, аш-чөм болгаш өске-даа про-дуктуларын кири сөөртүп ат турар. Итали-совет садыггажышкын дайын соондагы үеде дайын мурун-дугу денедик чедип албатын дем-дегелсе чогуур. Бир өрес 1938 чыл-да оон хөмчөлгө Италиянын дашты-кы садыггажышкын 11 хуузу болуп турган болза, 1955 чылда—чүдө 3,8 хуузу болган.

Сөөлүг үеде Италиянын садыг-үлетпүр бөлүктөрүнүн чүткүлдүг не-

гелдеринин түнөөдөр Совет Эвиле-ли-биле садыггажышкын калып-барып бар чыдары жайгаараттын-нар. Ийи чурттарын аразында ба-ран саарылазы сөөлүг беш чылдар-дын дугузуна ийи чартык катап өскө, а 1960 чылда бараан саар-ылазынын дугайында ийи чурт-тарын аразында 1959 чылдын де-кабрыда ат салдырган протокол са-дыггажышкын хөмчөлгө 100 мил-лиард лир акша (1959 чылдын де-шели) турганында 120 милли-ард лир чедир көвүдөдөрүн көрүп турар.

Итали культураны Совет Эвиле-линде улуг сонургал-биле көрүп турар. Дантениң чогаалдарын бистин чуртууска кайгамчык хөй тираж-тар-биле үндүрүп турар. Гольдиниң ишдерин болгаш Вердиниң опе-раларын оларнын төрөөн чуртуула-зынга бодарга, бистин театрлары-ныста үргүлү үндүрүп турар. Чары